

Bokmeldinger

Joachim Friedrich Grün, *Die Fische und der Wassermann: Hoffnung zwischen Kirche und New Age*. München: Claudius Verlag, 1988.

Dette er en bok man uten reservasjon kan anbefale til grundig studium. Den kombinerer inngående kjennskap til New Age i dens mange avskygninger med teologisk innsikt og kirkelig engasjement. Og ikke minst viktig: den er fri for angstbiteri og lettvtint apologetikk. Forfatteren skjuler aldri sitt standpunkt, men han forsøker ikke å nøytralisere New Age ved lettvtinte fordømmelser og advarende pekefingre. Den kritiske presentasjon er et uttrykk for at han tar New Age på alvor. Som bokens undertittel antyder, ser han på den som en av vår tids få håpsbevegelser. Og ikke minst er det avgjørende at den kritiske refleksjon like mye retter seg mot den kristne kirke. Grün legger ikke skjul på kirkens manglende evne til å møte den nye tid, og stiller kritiske spørsmål til forvrengte og forkrøplede fromhetsformer, enten det nå er kirkens fristelse til makt i verden eller den fromme flukt fra verden. Karakteristisk i så måte er hans beskrivelse av hvorledes «det lille håp» (den enkeltes håp om å komme til himmelen) lett fortrenger «det store håp», visjonen av den nye himmel og den nye jord, det eskjatologiske Gudsrike.

Det er ikke plass til noen grundig gjennomgang av boken her. Noen av leserne har sikkert merket seg Grüns artikkel om New Age og kirken i *NOTM 1/89* som summerer opp noen av hovedsynspunktene. Men boken

er langt mer nyansert og rik på perspektiver enn artikkelen gir inntrykk av. Først kommer en kort skisse av det Grün kaller vår tids fundamentalkrise, med stikkord som den åndshistoriske krise, det nye verdensbilde, og individets krise. Deretter følger bokens ene hoveddel, en grundig analyse av New Age-bevegelsen, knyttet til fire hovedteser (cf. nevnte artikkel). Undertegnede hadde mest glede av hans tredje og fjerde teser, som behandler den okkulte bakgrunn for New Age og dens forskjellige visjoner av en bevissthetforvandling gjennom meditative øvelser og psykoteknikker. Dette er et uoversiktlig landskap der man lett går seg vill, men Grün gjør rede for et stort materiale på en forbausende oversiktlig måte, uten at man føler at de store linjene går på bekostning av saklighet.

Grün faller ikke for fristelsen til å bruke ord som okkult (det skjulte) og esoterisk (hemmelig) som teologiske skjellsord eller advarsler, men saklig korrekt som fellesbetegnelser på alternative tradisjoner som legger vekt på skjult innsikt og hemmelig visdom, i motsetning til f.eks. kirkens offentlige lære. I denne sammenhengen viser han også klart slektskapet mellom vestlig og østlig okkultisme. Gjennomgangen av forventningen om bevissthetsforvandling og -utvidelse er også velsignet fri for lettvintheter. Man merker seg engasjementet her, det er mye som står på spill, og forfatteren legger ikke skjul på at drømmene om idealmennesket (eller det guddommelige overmenneske) ofte slår over i dets

motsetning: det umenneskelige. Dette er et viktig anliggende, ikke minst fordi hans egen teologi næres av troen på menneskets forvandling under Guds nåde, en visjon som er beslektet med – men likevel så annerledes enn – New Age-drømmene.

I bokens annen hoveddel forsøker Grün å trekke noen hovedlinjer i kirkens svar til New Age. Han vraker både tilpassning til New Age og demoniseringen av den. Det første fører lett til en nygnostisk kristendom, det andre til en «from gnosis» som er villig til å vrake den skapte verden til fordel for en hinsidig himmel. Også kirken må si ja til et nytt paradigme, en ny helhetsforståelse av verden. Men dette må innebære et lidenskapelig ja til Gud som skaper og til verden som Guds skaperverk, til Kristus som den kosmisk nærværende skapelsesmidler og forløser, og til Helligånden som kaller og fornyer mennesket i livsforvandlernde tjeneste.

Grün plasserer seg midt i kirken og er levende engasjert i kirkens fornyelse. Det er vel også årsaken til at han bevisst orienterer seg økumenisk og lar seg inspirere av det store kirkelige fellesskap. Den lutherske tradisjon har sine verdier vi må ta vare på, men samtidig merker man ikke minst øst-kirkens Kristusvisjon og dens sans for menneskets forvandling (helliggjørelse, theosis) som viktige inspirasjonskilder for han tenkning.

Enkelte spørsmålsteget har jeg notert meg i marginen, men de er uvesentlige i forhold til bokens helhet. En viktig bok som bør leses av mange. Synd at nordmenns tyskkunnskaper ikke er som før.

Notto R. Thelle

Kari Vogt, Karin Gundersen og Sissel Lie (red.), *Orienteens kvinner* (Bind III i Kvinnenes Kulturhistorie). Oslo: Universitetsforlaget, 1988.

Dette er et verk man uten forbehold kan anbefale for alle som er interessert i østlige samfunn. Kvaliteten er jevnt høy, informasjonen virker velbalansert, og de forskjellige forfatterne skriver stort sett klart og oversiktlig. Redaktørene følger en bevisst linje i sitt utvalg av stoff, og selv om der selvsagt er samfunn og fenomener man gjerne ville ha hatt mer stoff om, er det lite å si på de prioriteringene som er gjort.

Redaktørene har samlet seg om kvinner i Kina, Japan, India (med noe om Sydøst-Asia) og Midt-Østen (inkludert det muslimske Nord-Afrika). Og til hvert område følger man stort sett en nokså likt mønster i valg av temaområder: historiske avsnitt om kvinner i forskjellige epoker helt opp til vår tid, kvinner og religion, kvinner i kunst og kultur, politisk innsats, kvinners arbeid i hjem og samfunn, rettigheter, sosial status og diskriminering, og selvsagt presentasjoner av en rekke fremtredende enkeltkvinner i de forskjellige kulturene.

De forskjellige sidene presenteres i form av artikler/essays som stort sett er lettteste, tatt i betraktning stoffets karakter. Det kunne lett ha blitt tunge og uhåndterlige artikler. Problemet med denne formen er at man ikke alltid så lett finner det man vil undersøke. Man undrer seg over stoff som ikke er tatt med i én artikkel, og finner det kanskje senere i en helt annen sammenheng. Hvorfor i all verden han man ikke forsynt boken med et stikkordregister? Det ville ha gjort boken atskillig mer anvendelig!

Noen får kritiske kommentarer: Jeg undret meg over at innledningsartikkelen til Midt-Østen brøt mønsteret i de andre områdene som konsentrerte seg om «kvinneliv i . . .» Her får man bare en artikkel om islam fra tilblivelsen til Bagdads fall i 1258, vel-skrevet og informativ, men uten det kvinneperspektiv man ville ha ventet i et slikt verk. En som kan det japanske språk vil stusse over ordstillingen i japanske navn. Det gjør seg dårlig med Tos-hiko, Hirat-suka etc. når shi og tsu på japansk er en bokstav. Det gjør seg også dårlig når bilder med tekst speilvendes (s. 127). Men dette er bagateller i en helhet som man bare kan gratulere forlag og redaktør med.

Notto R. Thelle

Michel Random og Louis Frederic, *Japan*. Oslo: Aschehoug & Co. 1969. 287 s.

Da boken ble presentert i pressen, ble det sagt at man etter lang tids leting endelig hadde funnet en bok om Japan som holdt mål. Boken er en gedigen trykksak, gjennomillustrert med fargefotos av høy kvalitet som gjør at mange vil fristes til å kjøpe den. Det viser seg, dessverre, at disse bildene er det eneste som kan anbefales i boken. Svart-hvitt-bildene på tekstsiden er forøvrig av atskillig dårligere kvalitet.

Bokens tekst har mange interessante observasjoner og gir en god del kunnskap om det japanske samfunn, men selv ved en overfladisk lesning blir man slått over den merkelige opphopningen av vesentligheter og uvesentlige detaljer som gjør fremstillingen nokså uoversiktlig. Man

savner perspektiv som hjelper leseren til å se linjer og sammenhenger i det japanske samfunn.

Leser man nøyere etter, oppdager man snart at boken vrimler av unøyaktigheter og feil. Min egen skepsis ble umiddelbart vekket av første kapitels geografiske opplysninger. Havet utenfor Japan skulle være 70.000 meter dypt. Vulkanen Aso skulle ha et krater med over 20 km. diameter (ifølge billedteksten en omkrets på 81 km.). Det første kan være en trykkfeil. Det andre baserer seg på at den store Asosletten mellom flere vulkanske fjell engang i fortiden visstnok skal ha vært et krater. Dette antydes ikke med ord, – både tekst og bilde henviser til det nåværende Aso-fjellet, så en besøkende vil bli skuffet over å komme til et krater man ikke behøver lang tid på å gå rundt.

Dessverre vrimler det av slike misvisende opplysninger gjennom hele boken. Også billedtekstene vrimler av feil, unøyaktigheter og banale misforståelser. Noe kan skyldes trykkfeil. Noe får oversetteren ta skylden for, – han røper stadig at han er ukjent med de japanske og østlige tradisjoner han befatter seg med i teksten. Men det vesentlige ansvar hviler vel på forfatterne. En kritisk konsulent ville kunne ha luket ut en del feil, men antakelig burde han/hun ha anbefalt forlaget å finne helt andre forfattere. Jeg tror knapt de virkelig er Japan-kjennere, slik bokens vaske-seddel proklamerer. Det virker mer som om de er interesserte reisende – kanskje journalister – som har oppholdt seg en tid i Japan, samlet løst og fast av informasjon uten kritisk blick på sine kilder, for så å presentere det som det autoritative bilde av Japan.

Altså en vakker bok om Japan, men upålitelig som guide til kunnskap og forståelse.

Notto R. Thelle

Louis Dupre & Jamev A. Wiseman, O.S.B. (eds), *Light from light: An anthology of Christian mysticism*. New York: Paulist Press, 1988. viii, 440 s. US \$ 14.95.

Jeg kjenner ikke så godt til det amerikanske bokmarkedet, men jeg ville forvente at interessen for litteratur om kristen mystikk har øket i takt med interessen for nyreligiøs og alternativ litteratur. På tross av all (til dels radikal) ulikhet står begge for en søken etter en åndelig dimensjon mange savner i det moderne samfunn. Paulist Press er et av de katolske forlagene som har markert seg med en imponerende produksjon av mystisk litteratur, både av direkte oppbyggelig folkelig karakter og av mer akademisk preg, og jeg er ikke i tvil om at dette er en viktig oppgave i en tid som mer enn noensinne har behov for en slitesterk spiritualitet. Mange vil føle seg fjerne fra den mystiske tradisjon, men få kan benekte at den representerer en viktig understrøm som har gitt næring til det kristne fromhetsliv gjennom århundrene, og at den på en eller annen måte er mer slitesterk enn det meste som skrives i kristelige miljøer.

Denne samlingen av tekster av kristne mystikere forener det oppbyggelige med det akademiske, som forøvrig slett ikke behøver være noen motsetning. Begge deler krever kvalitet, og jeg tror faktisk disse tekstene har kvalitet til å være både til opp-

byggelse og til lærdom. Redaktørene har foretatt den nesten umulige oppgave å velge ut 25 representative mystikere, fra Origenes i det 3. århundre til Thomas Merton og Henri Le Saux i vårt århundre. Interessant er det forresten å merke seg at både den første og de to siste utviklet sin fromhet i møtet med alternativ religiøsitet: Origenes i det intenst synkretistiske miljø i Alexandria, hvor Øst og Vest møttes, og de to siste i dialog med henholdsvis buddhisme og hinduisme. En solid innledning presenterer den mystiske tradisjon i teologisk og religionshistorisk sammenheng, og hver av de 25 mystikere presenteres med forholdsvis korte, men konsise og informerende kommentarer.

Utvalget av mystikere ser ut til å være vel balansert, i den grad det overhodet er mulig å velge noen og vrake andre. Det er nesten ikke til å unngå at romersk-katolske redaktører og forleggere legger tyngdepunktet i den katolske tradisjon, men østkirken er da representert med fem og den protestantiske tradisjon med en (Jonathan Edwards). Det hadde vært interessant om dette økumeniske perspektivet kunne utvides. Den protestantiske tradisjonen har fremtredende representanter. Johan Arndt har dype røtter i den mystiske tradisjon. Eller hva med George Fox, John Wesley eller Sadhu Sundar Singh? Den russiske kirken er ikke representert, heller ikke den tredje verden. Dette er ikke ment som kritikk, men er bare uttrykk for ønsket om større bevissthet om at den mystiske tradisjon er hele den kristne kirkes fellesgods.

Notto R. Thelle

The pursuit of wisdom and other works, by the author of The cloud of unknowing, tr. and ed. by James A. Walsh, S.J. New York: Paulist Press, 1988. xii, 325 s. US \$ 14.95.

Den ukjente engelske middelaldermystikeren som skrev *The cloud of unknowing*, har gjort inntrykk på mange med sin dype hengivelse og sitt intense språk. Det er noe merkelig som skjer når avstanden over århundrene minsker og man møter et menneske som skriver ord som lever. Mange har hatt en slik opplevelse i møtet med *The Cloud*. Denne samlingen av tekster, utgitt i serien «The classics of Western spirituality», rommer andre av hans skrifter, og man merker også her den glødende intensiteten i hans hengivelse, kjærlighet og søken etter Gud.

I møtet med moderne spiritualitet som ofte er så ensidig opptatt av teknikker og praktiske metoder for å

oppnå åndelige opplevelser, kan det være nyttig å møte et menneske som skjærer bort alle overfladiske og selvopptatte lengsler etter opplevelser. Her forenes apofatisk og katafatisk teologi. Som oversetteren skriver i sitt forord: i forfatterens brennende kjærlighet til Jesus Kristus som den nærværende og oppstandne blir teknikker alltid underordnet det vesentlige, læren om den mystiske forening med Kristus og gjennom Ham med den treenige Gud. Og hans mystiske søken blir samtidig en bevegelse mot aktiv tjeneste for andre mennesker for å skape en bedre verden gjennom et elskende medarbeiderskap (synergi) med Gud.

Boken er forsynt med en kort hovedinnledning, og med veiledende innledninger til hvert av de seks skriftene som presenteres. Ingen lett bok, men full av inspirasjon og utfordringer.

Notto R. Thelle